

D056033 - Afspraken werkconferentie WolBES/FinBES

4 – 6 maart 2024

1. <u>Algemene visie</u>
   - De delegaties hebben kennisgenomen van elkaars algemene visie op de voorgestelde herziening van de Wet op de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba (WolBES) en de Wet financiën Bonaire, Sint Eustatius en Saba (FinBES).
   - Sint Eustatius wil vastleggen dat het recht heeft op zelfbeschikking en dat dit vastgelegd is in internationaal recht. Het ministerie BZK erkent dit en dit staat niet ter discussie. Sint Eustatius kan dit recht in het algemeen inroepen, met de mogelijkheid voor Sint Eustatius om de discussie te kunnen voeren over de constitutionele status van Sint Eustatius, maar de werkconferentie is hier niet de juiste setting voor. Indien deze discussie wordt gewenst door Sint Eustatius vergt dat een gesprek in breder verband, ook met de andere landen binnen het Koninkrijk.

2. <u>Samenwerking Rijk en Bonaire, Sint Eustatius en Saba</u>

2.1. Comply or explain als principe
   - Het principe van comply or explain blijft van kracht.

2.2. Verbeteren van de betrokkenheid van Bonaire, Sint Eustatius en Saba
   - Bonaire, Sint Eustatius en Saba moeten op een goede manier en vanaf het begin betrokken worden bij het beleids-en wetgevingsproces.
   - Er wordt een ambtelijke werkgroep opgericht bestaande uit vertegenwoordigers aangewezen door Bonaire, Sint Eustatius en Saba en het ministerie van BZK die de opdracht krijgt: het formuleren van voorstellen voor manieren om de betrokkenheid van Bonaire, Sint Eustatius en Saba beter te borgen in de verschillende fases van het beleids- en wetgevingsproces, waarin de uitdrukkelijke wens tot wettelijke verankering van de betrokkenheid en structureel overleg over beleids- en wetswijzigingen middels wijziging van art. 209 en 211 WolBES wordt meegenomen.
   - De werkgroep doet voorstellen aan de bestuurders van Bonaire, Saba en Sint Eustatius en de staatssecretaris van BZK.

- Vanuit BZK zal bij de Raad van State worden nagevraagd over de mogelijkheid van een toevoeging van een Staatsraad ten behoeve Bonaire, Sint Eustatius en/of Saba.

2.3. Permanente vertegenwoordiging van Bonaire, Sint Eustatius en Saba in Den Haag

- Bonaire, Saba en Sint Eustatius (hetzij de eilandsraden, hetzij de bestuurscolleges, hetzij gezamenlijk) werken de invulling van een permanente vertegenwoordiging gezamenlijk uit. Dit wordt zo spoedig mogelijk besproken met het ministerie van BZK, waarin de mogelijkheid van wettelijke verankering van de permanente vertegenwoordigers, diens positie en taken wordt meegenomen.
- Elk eiland afzonderlijk benoemt zijn eigen vertegenwoordiger.

3. <u>Bestuurlijke inrichting Bonaire, Sint Eustatius en Saba</u>

3.1. De verhoging van het aantal Eilandsraadsleden

- De functie van lid van de eilandsraad blijft een nevenfunctie (deeltijd)[1].
- De verhoging van het aantal eilandsraadsleden wordt stapsgewijs ingevoerd. Dit gebeurt met drie tussenstappen voor Bonaire (verkiezingen 2027, 2031 (mogelijk) en 2035 (mogelijk) en voor Sint Eustatius en Saba met twee tussenstappen (verkiezingen 2027 en 2031). De eerste stap wordt per direct in de WolBES opgenomen en de volgende stappen[2] na een gezamenlijke evaluatie en met een afzonderlijk per openbaar lichaam te nemen KB. T.a.v. Sint Eustatius, zie noot 3[3].
- Na voltooiing van het ingroeipad zoals aangegeven in tabel 1, zal het uiteindelijke aantal eilandsraadsleden mede afhankelijk zijn van de bevolkingsomvang, conform de gemeentelijke staffel[4] en van de gezamenlijke evaluaties op basis van objectieve criteria (zie hieronder). De raad van Bonaire wordt in ieder geval uitgebreid naar 11 zetels en de raad van Saba wordt uitgebreid naar uiteindelijk 9 en van Sint Eustatius wordt uitgebreid naar 11 zetels (zie tabel 1). Eventuele verdere uitbreiding na 2027 is afhankelijk van het resultaat van een gezamenlijke evaluatie op basis van objectieve criteria en de implementatie van de WolBES.
- De verhoging van het aantal wordt geëvalueerd o.b.v. objectieve criteria en de eventuele verdere verhoging wordt per KB vastgesteld. De objectieve criteria worden uitgewerkt en opgenomen in de memorie van toelichting van de voorgestelde herziening van de WolBES. Per eiland kan het groeipad verschillen (differentiatie). Wel zal elk eiland bij de eerstvolgende verkiezingen een eerste stap zetten conform tabel 1. Dit wordt in het wetsvoorstel verwerkt[5].

---

[1] Volledigheidshalve wordt hier gemarkeerd dat het openbaar lichaam Bonaire voorstander is van voltijd.
[2] Zie tabel 1
[3] Voor Sint Eustatius is de verhoging niet afhankelijk van de evaluatie
[4] Deze staffel staat in artikel 8 Gemeentewet en bepaalt hoeveel raadsleden er in een gemeente zijn. Dit aantal wordt bepaald door het aantal inwoners.
[5] Volledigheidshalve wordt gemarkeerd dat de eilandsraad van Bonaire en Saba zich op het standpunt stelt dat uitbreiding geen doel op zich zou moeten zijn, en dat overigens een bepaling in de WolBES niet per se de juiste oplossing is.

Tabel 1. Voorstel verhoging aantal eilandsraadsleden

	Nu	Per 2027	Per 2031	Per 2035
Aantal eilandsraadsleden				
Bonaire	9	11	15 (mogelijk)	19 (mogelijk)
Sint Eustatius	5	7	11	11
Saba	5	7	9	9

3.2. Bezoldiging

- De bezoldiging van eilandsraadsleden, gedeputeerden en gezaghebbers[6] wordt substantieel verhoogd en in ieder geval naar een gelijkwaardig bezoldigingsniveau vergeleken met decentrale ambtsdragers in Europees Nederland, waarbij verder ook rekening wordt gehouden met de zwaarte van het takenpakket en de bijzondere status van de van de openbare lichamen[7] en overige lokale factoren, waaronder de kosten van het levensonderhoud.
- Hierbij wordt ook gekeken naar een aanpassing van het overig arbeidsvoorwaardenpakket[8] voor politieke gezagsdragers op de BES (bijvoorbeeld ICT-voorzieningen en vergoedingen voor trainingen en opleidingen) waarbij rekening wordt gehouden met hiervoor genoemde aspecten.
- Het ministerie van BZK werkt het exact bedrag van de verhoging zorgvuldig uit. Dit vergt een wijziging van het Rechtspositiebesluit politieke gezagdragers BES (algemene maatregel van bestuur). Het ministerie van BZK consulteert de openbare lichamen uiterlijk het derde kwartaal van 2024 over de voorgestelde wijziging.
- Het ministerie van BZK gaat onderzoeken of en welke gevolgen de inkorting op de pensioenopslag van ambtenaren die eilandsraadsleden worden inhouden. Leidend uitgangspunt hierbij is dat ambtenaren die eilandsraadslid worden 'niet achteruit gaan'. Mocht dat wel het geval zijn, dan is BZK bereid de desbetreffende regeling aan te passen.

3.3. Andere randvoorwaarden voor de ondersteuning van de eilandsraad

- Er worden bestuurlijke afspraken gemaakt over de andere randvoorwaarden die noodzakelijk zijn om de voorgestelde verhoging van het aantal eilandsraadsleden tot een succes te maken.
- De ondersteuning van de eilandsraden wordt versterkt. Dat betreft in ieder geval het mogelijk maken van een uitbreiding (capaciteit) van het bureau van de griffier. Daarnaast gaat het over een versteviging van de

[6] De eilandsraadsleden, gedeputeerden en gezaghebbers vormen samen de doelgroep 'politieke gezagdragers BES'.
[7] Denk aan de gemeentelijke, provinciale en waterschapstaken
[8] Met uitzonderingen van de pensioenen.

procedurele en inhoudelijke ondersteuning (bijvoorbeeld middels trainingen en opleidingen) van het werk van de eilandsraad als geheel.

- Voor de versterking van de ondersteuning van de eilandsraden maakt het ministerie van BZK jaarlijks in ieder geval in totaal €350.000 beschikbaar voor Bonaire, Sint Eustatius en Saba.
- Er worden bestuurlijke werkafspraken gemaakt met de Vereniging voor Raadsleden, Vereniging van Griffiers, Wethoudersvereniging en VNG en/of andere gemeenten voor de versterking van de ondersteuning van de griffiers, de eilandsraden, de gedeputeerden en de gezaghebber. Het ministerie van BZK neemt het initiatief hiervoor.
- Er wordt voor de zomer een samenwerkingsprogramma opgezet door Bonaire, Sint Eustatius, Saba, de genoemde beroepsverenigingen, de VNG en het ministerie van BZK waarin de versterking van de ondersteuning gestalte kan krijgen.
- Een van de randvoorwaarden voor het verhogen van het aantal eilandsraadsleden is gedegen burgerschapsonderwijs, zowel op scholen als voor volwassenen. Er worden werkafspraken gemaakt met ProDemos, NIMD en/of andere organisaties/partijen voor het versterken van democratische bewustzijn en participatie op Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Het ministerie van BZK gaat hierin ondersteunen.
- Er wordt een eenduidige regeling opgenomen in de voorgestelde herziening van de WolBES over incompatibiliteiten met betrekking tot de functie van eilandsraadslid in combinatie met werken voor het openbaar lichaam, waarbij de mogelijkheid van ambtenaren van de openbare lichamen om ook eilandsraadslid te kunnen zijn, door middel van het krijgen van een vrijstelling van dienst, eenduidig wordt vastgelegd.
- Voor medewerkers van de Rijksdienst Caribisch Nederland (RCN) die worden gekozen als eilandsraadslid worden er eenduidige regels gesteld.
- Bij vrijstelling van dienst met behoud van bezoldiging vanwege onverenigbaarheid van functie (in het geval van ambtenaren van de openbare lichamen), gaat het ministerie van BZK onderzoeken of een vorm van compensatie mogelijk is voor het openbaar lichaam voor dergelijke gevallen.
- Op dit moment is er 600.000 euro beschikbaar voor de huisvesting van de nieuwe eilandsraadsleden en eilandgedeputeerden. Het ministerie van BZK heeft een nadere indicatie nodig van welke kosten de openbare lichamen t.a.v. de huisvesting van de nieuwe raadsleden en eilandgedeputeerden verwachten te maken. Er wordt op basis van de indicatie gekeken of het beschikbaar bedrag voldoende is, en wat de mogelijkheden zijn.

3.4. De verhoging van het aantal gedeputeerden

- De eilandsraad bepaalt binnen de bandbreedte van de WolBES het aantal leden van het College.

- Er wordt voor Bonaire een bandbreedte vastgelegd voor het aantal gedeputeerden, voor minimaal drie en maximaal vijf gedeputeerden, waarbij bij het aanstellen van de vijfde gedeputeerde de parallelliteit moet houden met het aantal leden van de Eilandsraad. Het uiteindelijke aantal gedeputeerden, vanaf de 5e gedeputeerde, is afhankelijk van de staffel voor de eilandsraad. Verder is het aantal gedeputeerden maximum 25 procent van het aantal eilandsraadsleden. Bij inwerkingtreding van de herziene wet kan het aantal gedeputeerden op Bonaire worden uitgebreid naar vier.
- Voor Saba zal het aantal gedeputeerden drie zijn, gelet op de kleinere eilandsraad.
- Er wordt voor Sint Eustatius een bandbreedte vastgelegd van het aantal gedeputeerden, met minimaal drie gedeputeerden en maximaal vier gedeputeerde.
- Er wordt in de wet de mogelijkheid van deeltijdfunctie van gedeputeerde toegevoegd (waarbij diegene een deeltijd salaris ontvangt).
- Het verhogen van de gedeputeerden zal zo snel als mogelijk plaatsvinden, maar dit kan pas met inwerkingtreding van de Herzieningswet WolBES en FinBES omdat het een wetswijziging vereist.[9] De tijd daarvoor kan gebruikt worden om de randvoorwaarden op een goede manier in te vullen.
- Het ministerie van BZK gaat verkennen wat nodig is voor de versterking van de ondersteuning van de gedeputeerden.

3.5. De positie van de gezaghebber

- In de memorie van toelichting worden verduidelijkingen opgenomen over de invulling van de rol van de gezaghebber bij de beraadslagingen die gaan over zijn eigen portefeuille en dat het beleggen van een extra raadsvergadering moet plaatsvinden als ten minste 1/5e van het aantal raadsleden daar schriftelijk om verzoekt onder opgaaf van reden.
- Het ministerie van BZK gaat in gesprek met het ministerie van SZW over het beleggen van de taken voortvloeiende uit de Arbeidsgeschillenwet BES bij het ministerie van SZW (en dus niet bij de gezaghebber).
- Het ministerie van BZK maakt jaarlijks in ieder geval in totaal 350.000 euro beschikbaar voor de versterking van de ondersteuning van de gezaghebbers.

4. <u>Interbestuurlijke verhoudingen</u>

- Het ministerie van BZK gaat bekijken op welke wijze een structureel overleg tussen de openbare lichamen of een door hen aangewezen orgaan/instantie (zoals de toekomstige permanente vertegenwoordiger) en het ministerie van BZK in de WolBES opgenomen kan worden, waarbij onder andere gekeken wordt naar artikel 211 van de WolBES.

[9] Saba en Sint Eustatius willen graag anticiperen op het wijzigingen van de WolBES.

5. Financiële verhoudingen en FinBES

5.1. Financiële uitgangspunten

- De opvolging van het rapport IdeeVersa en advies van de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) wordt in de komende maanden afgestemd.
- Belangrijk uitgangspunt daarbij is dat structurele taken structureel gefinancierd worden.

5.2. Financieel toezicht

- De criteria voor het financieel toezicht worden nader uitgewerkt in een financieel toezichtkader. Dit gebeurt in overleg met de openbare lichamen en het College financieel toezicht Bonaire, Sint Eustatius en Saba (Cft BES).
- In het financieel toezichtkader wordt onder meer uitgewerkt wat het concreet betekent als een bepaald niveau van toezicht van toepassing is en aan welke voorwaarden moet worden voldaan om naar een lichter niveau van toezicht te gaan[10].

5.3. Uitbreiding leenmogelijkheden

- Het ministerie van BZK gaat in overleg met het ministerie van Financiën over het creëren van een leenfaciliteit voor de openbare lichamen. Als dit mogelijk is, wordt de FinBES hierop aangepast.
- Er wordt in dat kader ook onderzocht in hoeverre het mogelijk kan worden gemaakt dat de openbare lichamen kunnen gaan lenen bij lokale en regionale banken.

5.4. Eigen bankrekening

- De regels omtrent de eigen bankrekening (middelenbeheer) worden versoepeld. Dit zal worden uitgewerkt door BZK. Daarbij zal de uitvoering van het middelenbeheer primair worden belegd bij het openbaar lichaam (optie 2).

5.5. Cultureel erfgoed

- Het ministerie van BZK en Sint Eustatius, Saba en Bonaire gaan met elkaar in gesprek over de situatie rondom het cultureel erfgoed dat sinds 10-10-10 is overgegaan naar het Rijksvastgoedbedrijf (RvB). Behoud van cultureel erfgoed voor het eiland is daarbij een belangrijk gegeven, net als de wens van Sint Eustatius, Saba en Bonaire om het cultureel erfgoed in eigen bezit te krijgen.
- Met de directeur-generaal Rijksvastgoedbedrijf geldt de afspraak dat er geen verkoop van panden in Rijkseigendom gaat plaatsvinden op Bonaire, Sint Eustatius en Saba zonder voorafgaande kennisname van de staatssecretaris van BZK (of diens opvolgende portefeuillehouder).

5.6. Harmonisatie arbeidsvoorwaarden

[10] De delegatie van Bonaire stelt zich op het standpunt dat begrotingsevenwicht, analoog aan de Financiële verhoudingswet, over meerdere jaren moet worden bereikt en niet per uitgavenjaar. Uitgangspunt is de afschaffing van enig preventief toezicht, tenzij over meerdere jaren moet worden bereikt en niet per uitgavenjaar. Uitgangspunt is afschaffing van enig preventief toezicht, tenzij over meerdere jaren blijk wordt gegeven van niet te corrigeren begrotingstekorten.

- We onderzoeken in gezamenlijkheid de mogelijkheden om de arbeidsvoorwaarden van de openbare lichamen te harmoniseren met RCN.
- Daarnaast gaat het ministerie van BZK met de RCN bespreken hoe Bonaire, Sint Eustatius en Saba tijdiger betrokken kunnen worden bij het proces.

5.7. Vertegenwoordiging in het College Cft BES

- Er blijft één lid die op voordracht Bonaire, Sint Eustatius en Saba gezamenlijk zitting neemt in het College van het Cft BES. Bonaire, Saba en Sint Eustatius hebben aangegeven onderling overleg te zullen hebben over de wijze waarop zij in de toekomst tot een voordracht komen[11].

6. <u>Andere belangrijke onderwerpen</u>

6.1. Papiamentu en Engels als bestuurstaal

- Er wordt door het ministerie van BZK in samenwerking met de openbare lichamen gekeken of er taalbarrières verwijderd kunnen worden. Hierbij wordt ook gekeken naar vertaalmogelijkheden via de Europese Unie voor het Engels. Voor het Papiamentu wordt reeds gewerkt aan het opbouwen van een taalcorpus. Voor toegang tot de applicatie van de Europese Unie kan het openbaar lichaam in contact treden met het ministerie van BZK;
- Het onderwerp van de bestuurstalen wordt meegenomen in de gebruikelijke bestuurlijke overleggen;
- Het ministerie van BZK gaat met de andere ministeries in overleg indien er barrières zijn in de communicatie richting de bewoners.

6.2. Territoriale benaming voor Bonaire, Sint Eustatius en Saba

- Het ministerie van BZK gaat kijken waar de terminologie aangepast kan worden. Het ministerie van BZK past het in ieder geval aan in de WolBES/FinBES en zoveel als mogelijk in de communicatie.

6.3. Mogelijkheden opnemen bestuursrechtelijke bevoegdheden

- Het ministerie van BZK gaat in overleg met het ministerie van Justitie en Veiligheid (JenV) over het van overeenkomstige toepassing verklaren van de toezichtsbevoegdheden (titel 5.2 Awb) en de bestuurlijke boete. Bij JenV wordt nagegaan of dit zo snel mogelijk in een eerder wetstraject kan worden meegenomen.
- Mandaat en delegatie worden niet generiek geregeld in de WolBES. Delegatie (afd. 10.1.2 Awb) wordt in de herzieningswet van overeenkomstige toepassing verklaard voor de bestuurscommissies.
- De openbare lichamen nemen de onderwerpen bestuurlijke boete, toezichtsbevoegdheden, mandaat en delegatie op in hun officiële consultatiereactie.

6.4. Regionale samenwerking

- Het ministerie van BZK doet het verzoek om de wensen aan BZK te laten weten betreffende de samenwerkingen die gewenst zijn, zodat verder

[11] De delegatie van Bonaire is van mening dat de functies van het Cft moeten worden vereenvoudigd en samengevoegd met bestuurlijke toezichtfuncties in een, in de Cariben gevestigd orgaan.

uitgewerkt kan worden op welke wijze en met wie daar vorm aan gegeven kan worden.

- Het ministerie van BZK geeft aan dat het gaat bekijken of een vertegenwoordiging van Bonaire, Saba en Sint Eustatius kunnen aansluiten bij de vierlandenoverleggen tussen de verschillende departementen met Aruba, Curaçao en Sint Maarten.
- Voor Bonaire, Sint Eustatius en Saba kan de liaison van het ministerie van Buitenlandse Zaken met standplaats Willemstad voor zover mogelijk een directe rol vervullen.

6.5. Andere belangrijke onderwerpen: gezondheidszorg, belastingen en migratie

- Sint Eustatius, het ministerie van BZK en het ministerie van VWS gaan gezamenlijk aan tafel om te kijken naar samenwerking met andere eilanden op het gebied van de gezondheidszorg.
- Het ministerie van BZK vraagt aan de staatssecretaris van Financiën om Bonaire, Sint Eustatius en Saba bij te praten over de stand van zaken betreffende het belastingplan.
- Het ministerie van BZK gaat Bonaire daar waar mogelijk ondersteunen bij het kijken naar mogelijkheden op gebied van migratie- en vestigingsbeleid.

6.6. Proces

- Bonaire, Sint Eustatius en Saba ontvangen het verslag van de werkconferentie en een lijst van afspraken.
- Bonaire, Sint Eustatius en Saba geven binnen drie weken na ontvangst van het verslag en de concept-afspraken van de werkconferentie een officiële consultatiereactie per brief. Hierna gaat het gebruikelijke wetstraject in.

Aldus vastgesteld op 4 juni 2024

